

напівфразеологізованих і частково фразеологізованих речень. Виокремлено і схарактеризовано категорійні та диференційні ознаки, основні кваліфікаційні ознаки фразеологізованих речень. Ґрунтовність дослідження статусу фразеологізованих речень підтверджується порівняльною характеристикою фразеологізованих речень і формально-граматичних речень, фразеологізованих речень і слів-речень. Виокремлені набори спільних і відмінних ознак цих синтаксичних одиниць. Керуючись логічністю, послідовністю й акуратністю в аргументуванні, М.І. Личук доказує, що фразеологізовані речення – це цілісні комунікативні одиниці, окремий структурний тип в системі простого речення.

Типологічний опис речень фразеологізованої структури здійснено з опертям на три ступені фразеологізації: високий, частковий і низький. У межах типів фразеологізованих речень М.І. Личук розглядає формально-структурні підтипи та різновиди, супроводжуючи аналізом структурних і семантичних особливостей таких нечленованих побудов.

Автор рецензованої праці запропонувала виразний, ретельно дібраний фактичний матеріал з художніх текстів класичної та новітньої української літератури і зі зразків усного розмовного мовлення.

Неспростовна наукова новизна монографії, оскільки вперше в лінгвоукраїністиці усебічно обґрунтовано статус фразеологізованих речень, уточнено й уніфіковано термінологічний апарат для номінації фразеологізованих речень, визначено їхнє місце в системі простого речення.

Монографія Личук М.І. є завершеним самостійним науковим дослідженням, результати якого мають як теоретичне, так і практичне значення.

Отримано: 02.10.2015 р.

Л. М. Марчук

СЕМАНТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМЕННИКІВ В НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

[Федорів М.І. Семантика і прагматика похідних іменників з латинськими суфіксами німецької та української мов : монографія / М.І. Федорів. – Кам'янець-Подільський : Видавець Зволейко Д.Г., 2015. – 168 с.]

Сучасна теорія номінації у її взаємозв'язках з когнітивною та комунікативною лінгвістикою зорієнтована на розкриття тих механізмів творення нових слів, які сприятимуть покращенню комунікативних відношень носіїв різних мов та культур. Одним із таких механізмів є творення нових слів за допомогою іншомовних та інтернаціональних компонентів, що запозичені переважно з класичних мов, зокрема з латини, і є асоціативно зрозумілими у складі лексем різних європейських мов.

Європейська цивілізація використовує давньогрецьку і латинську лексику в термінологіях різних галузей науки і техніки, головним чином у вигляді терміноелементів (коренів, афіксів, афіксоїдів). Доцільним є звернення до класичних лексико-словотвірних джерел при утворенні не лише термінологічної лексики, але й такої, що зустрічається у різних сферах буття і представлена різними мовними категоріями.

Актуальність монографічного дослідження Миколи Івановича Федорова полягає у трьохвимірному вивченні категорії особи, репрезентованої у похід-

них іменниках німецької та української мов із формантами саме латинського походження у структурно-семантичному, словотвірному та прагматичному ракурсах із своєрідними закономірностями та відмінностями, що характерні для німецької та української мов.

Наукова новизна рецензованої праці не викликає сумніву, оскільки у монографії здійснено комплексне дослідження похідних слів німецької та української мов на семантичному, словотвірному і прагматичному рівнях і проілюстровано похідними іменниками на позначення особи, структурними компонентами яких є словотворчі форманти латинського походження, з точки зору їх структурно-семантичних, лексико-словотвірних та прагматичних властивостей.

Монографія «Семантика і прагматика похідних іменників з латинськими суфіксами німецької та української мов», обсягом 6,5 друкованих аркуші основного тексту, складається із чотирьох розділів.

У першому розділі монографії Микола Іванович критично аналізує наукові праці з витлумачення поняття афіксації у системі словотвору різних мов, виділяючи з-поміж іншого іменникові суфікси, запозичені з латини; простежує еволюційний розвиток словотворчих формантів латинського походження у німецькій та українській мовах, а також їх структурно-семантичні характеристики як безпосередньо у латині, так і у мовах-реципієнтах; встановлює специфіку твірних основ похідних іменників з латинськими суфіксами на позначення особи у німецькій та українській мовах на основі морфологічного, дериваційного та лексико-семантичного принципів. На основі цих спостережень Федорів М.І. реконструює форми виділених формантів у безпосередньо латинській мові, а також у мовах-посередниках, визначає шляхи (безпосередньо або за посередництвом інших європейських мов) та часові рамки запозичення цих формантів у досліджувані мови.

Особливе місце відведено встановленню дериваційної бази похідних лексем із компонентами латинського походження. Проведення аналізу твірних основ похідних іменників відбувалось із урахуванням трьох критеріїв: встановлення морфологічної приналежності твірних основ, а саме іменників, прикметників та дієслів, їх дериваційного статусу, тобто визначення їх словотвірної простоти чи складності, та семантичного навантаження, де виділено як спільні (абстрактні, суб'єктні, локальні, функціонально-цільові, типологічні, процесуальні), так і відмінні (такі, що наявні лише у німецькій мові із позначенням назв тварин та споруд) семантичні типи твірних основ у обох мовах.

Другий розділ присвячений вивченню лексичної семантики похідних слів, результатом чого є виділення лексико-семантичних груп цих одиниць. На основі аналізу фактичного матеріалу Микола Іванович виявив дві спільні («назви осіб за родом заняття», «назви осіб за територіальною ознакою») та дві частково відмінні («назви осіб за якостями та властивостями», «назви осіб за світоглядом») лексико-семантичні групи похідних у німецькій та українській мовах, а також одну лексико-семантичну групу («назви осіб за стосунками у суспільстві») лише у німецькій мові. Як показує фактичний матеріал, кожна ЛІСГ характеризує особу із якогось конкретного боку – чи то за видом діяльності, чи за внутрішніми переконаннями і т.д., що детальніше аспектуалізується і конкретизується у підгрупах (напр. предмет заняття, непрофесійне заняття; особистісне чи релігійне переконання і т.п.).

Третій розділ монографічної праці присвячений вивченню словотвірної семантики похідних слів, де автор розкриває і уточнює поняття словотвірного значення, словотвірного типу і словотвірної моделі. У результаті такого аналізу виділено три словотвірні моделі похідних іменників із зазначеними форман-

тами, що входять в рамки суфіксального словотвірного типу і безпосередньо співвідносяться із частиномовною приналежністю мотивуючих слів досліджених іменників, а саме: десубстантиви, девербативи та dead'ективи, які, в свою чергу, поділяються на низку мікромоделей.

У четвертому розділі здійснено лінгвопрагматичну процедуру аналізу похідних слів. Прагматичне значення похідних іменників з латинськими суфіксами на позначення особи представлено автором як компонент семантичної структури цих одиниць і полягає у взаємовідношенні прагматичного навантаження твірної основи і словотворчого форманта (у цьому випадку суфікса латинського походження). Наявність такого компонента у семантиці похідних лексем регулює їх адекватне вживання у мовленні. У результаті автором виділено три типи таких взаємовідношень, що полягають у відповідності/невідповідності прагматичного значення у похідних та твірних лексемах.

Важливим також є визначення дослідником двох типів прагматичного значення – концептуального і okazіонального, а також їх вираження у аналізованих похідних іменниках, що репрезентуються у семантичній структурі останніх через семантичний та оцінний компоненти семантичними групами, автор демонструє ту палітру значень похідних іменників із латинськими формантами, межі якої є більш ширшими та абстрактними (зокрема виділення підгруп «назви осіб за непрофесійною, тимчасовою або аматорською діяльністю», «назви осіб за особистісними переконаннями» і т. п.), що ще раз підтверджує актуальність проведеного дослідження і дозволяє зробити висновки про те, що вплив та релікти латинської мови у системах сучасних європейських мов важко переоцінити.

Монографія кандидата філологічних наук Федорова М.І. «Семантика і прагматика похідних іменників з латинськими суфіксами німецької та української мов» є творчим самостійним, цілком завершеним дослідженням. Матеріали, викладені у роботі, можуть бути використані у вищих навчальних закладах для підготовки фахівців у сфері мовознавства.

Отримано: 02.10.2015 р.